

PAVELIĆ, Ante

Rodio se 14. srpnja 1889. u mjestu Bradini povrh Konjica. Kako mu je otac bio građevinski poduzetnik, obitelj mu se, inače rodom iz sela Serdara ponad Senja, zbog uvijek novih poslova i obveza često preseljavala.

Pučku školu je pohađao u mjestu Jezeru nedaleko od Jajca i u samu Jajcu. Prva četiri razreda klasične gimnazije završio je u Travniku, a ostale razrede li Senju, Karlovcu i Zagrebu, gdje je i maturirao. Godine 1910. upisuje se na Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, te na istom doktorira iz pravnih znanosti 1915.

Kad je dovršio studij, zapošljava se kao perovođa (koncipient) u odvjetničkoj pisarni dr. Aleksandra Horvata, predsjednika Hrvatske stranke prava. Godine 1918. izabran je za tajnika, a koju godinu poslije za podpredsjednika te stranke.

Iste godine otvara svoju vlastitu odvjetničku pisarnu u Zagrebu i uskoro će postati poznat kao branitelj političkih progonjenika, od dr. Milana Šufflaya i drugova do makedonskih sveučilištaraca, Uza svoje profesionalne obveze Pavelić postaje vrlo djelatnim u političkom životu Hrvatske, primjerice: djeluje među pravaškom i sveučilišnom mladeži, organizira Građansku zaštitu, osniva žensko društvo "Katarina Zrinska", u različitim izaslanstvima putuje i zastupa hrvatske probitke u Europi, osniva "Hrvatski Radnički Savez", pokreće glasilo "Hrvatski radnik", biva najprije biran za gradskog zastupnika grada Zagreba, onda za oblasnog zastupnika zagrebačke oblasti i 1927. na parlamentarnim izborima za narodnog zastupnika u Narodnoj skupštini u Beogradu.

Nakon ubojstva S. Radića i drugih zastupnika Hrvatske seljačke stranke u beogradskoj Narodnoj skupštini, doživjevši nemoć parlamentarne demokracije pred održavljenim srpskim terorom i samovoljom, odziva se pozivu Seljačko-demokratske koalicije na zajedničku suradnju svih hrvatskih stranaka, te tako pristupa s dr. Antom Trumbićem u ime Hrvatskog bloka u sveopći Zastupnički klub Hrvatske seljačke stranke. U isto vrijeme utemeljuje organizaciju "Hrvatski domobran" i pokreće istoimeno glasilo.

Proglašenje šestosiječanjske diktature srbijanskog kralja Aleksandra Karađorđevića 1929. zadnji je čavao u Pavelićevu dugogodišnju nadu da se politički može izboriti od Srba slobodu u Jugoslaviji. Odmah s najužim suradnicima osniva hrvatsku revolucionarnu organizaciju "Ustaša" i, kako je rad političkih stranaka bio zabranjen, a ustav ukinut, 17. siječnja iste godine napušta Hrvatsku i odlazi u svoju prvu političku emigraciju u Austriju.

U izbjeglištvu traži potporu na svim stranama u borbi za oslobođenje Hrvatske od srpskog jarma. U travnju u Bugarskoj potpisuje "Sofijsku deklaraciju" s Makedonskim nacionalnim komitetom, jer im " ... nemogući režim kome su podvrgnute Hrvatska i Makedonija, podjednako nalaže, da koordiniraju svoju legalnu djelatnost za izvoštenje čovječjih i narodnih prava, političke slobode, te potpune nezavisnosti i Hrvatske i Makedonije".

Koji mjesec poslije, pozivajući se na zakon o "zaštiti države", beogradski sud osuđuje u odsutnosti dr. Antu Pavelića na smrt i raspisuje nagradu "za živog ili mrtvog".

Noseći sad svaki dan glavu u torbi i ne znajući hoće li biti živ sutra, Pavelić još radikalnije počinje

dinamizirati svoj rad. Tražeći međunarodnu potporu, preko Carigrada, Soluna i Trsta stiže u Beč i kao prvi narodni zastupnik koji se nakon proglašenja diktature našao u inozemstvu, naslovljuje svoj memorandum Društvu Naroda (SDN) u Ženevi, a s pojedincima i organizacijama u Hrvatskoj stalno jača veze.

Godine 1932., po uvjerenju svih, organizira lički ustanak, a 1934., zajedno s makedonskim emigrantima, atentat na srpskog kralja u Marseillesu. Nakon toga je u Beogradu drugi put u odsutnosti osuđen na smrt.

Cijela Europa postaje Paveliću nestalno mjesto boravka i revolucionarno-političke djelatnosti za oslobođenje Hrvatske od velikosrpske vlasti. Beogradska politika povezivanja Jugoslavije s fašističkim silama Osovine dovela je Pavelića na neko vrijeme utorinsku ijoš neke talijanske tamnice i zatočeništva.

Kad se pod Hitlerovom okupatorskom palicom rasplamsao rat u Europi i kad je 10. travnja 1941. proglašena Nezavisna Država Hrvatska, Pavelić nakon nekoliko dana s ustaškim postrojbama ulazi u Zagreb, izdaje odredbu o imenovanju Hrvatske državne vlade, osniva hrvatsku vojsku, diplomatsku i upravnu službu, te počinje organizirati tu odmah sa srpskom pobunom posebice, te strašnim ratom suočenu, proglašenu hrvatsku državu, koje je postao poglavnikom.

Kako je uspostava hrvatske države značila ispunjenje stoljetnoga sna hrvatskog naroda, a Pavelić u tome imao vodeću ulogu, početka je imao oduševljenu potporu velike većine svoga naroda.

Što su pak i za Hrvatsku nedvojbeno okupatorski i najčešće neizbježivi utjecaji i moći talijanske fašističke i njemačke nacističke vlasti bivali u praksi prisutniji, te zbog svih drugih ratnih užasa u Hrvatskoj (na malom području koje se borilo šest-sedam različitih vojska), Pavelić je kao hrvatski državnik, zajedno s državom kojoj je bio na čelu i za koju se borio, imao sve manje izgleda i doma i općenito u svijetu.

Dakle, na kraju 2. svjetskog rata Pavelić odlazi ponovno u emigraciju, najprije u Austriju. Pao je nakratko u ruke Engleza, ali ga nisu prepoznali. Nakon toga se skriva kod nekoga seljaka u Alpama, s krivotvorenim ispravama kao Austrijanac. Zamalo je izbjegao uhićenju i izručenju "po nalogu Udbe, ali i u sklopu dogovora među obavještajnim službama", te se nakon ljeta iste godine prebacio u Italiju. Tamo su ga, kao svojega davnoga đaka, zaštitili i dali mu krov na glavom u Firenci, Rimu i drugdje isusovci. Pod kraj 1948. stigao je u Argentinu i naselio se s obitelji u blizini Buenos Airesa. Ponovno pokušava, ali bez većih mogućnosti, djelovati za oslobođenje Hrvatske od komunističke i srpske vlasti.

Datum osude na smrt dr. Ante Pavelića od novih jugoslavenskih vlasti u poraću zabilježen je različito na više mjesta, ali je sigurno da je javno tužilaštvo N.R.Hrvatske podiglo optužnicu protiv dr. Ante Pavelića sa svrhom njegova izručenja iz Buenos Airesa, i to 10. svibnja 1951. (br. 1241 51), radi kaznenih djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava iz čl. 124.

(genocid), 125. (ratni zločin protiv civilnog stanovništva) i 128. (organiziranje grupa radi vršenja genocida i ratnog zločina) Krivičnog zakona.

Nakon jugoslavenskog atentata na nj u travnju 1957. odlazi najug Argentine u Punta Arenas, a kratko nakon toga prelazi u Čile. Kad su i tamo počele istrage o njegovoj osobi, otputovao je u Španjolsku. U Madridu je proživio dvije godine i od posljedica atentata umro 28. prosinca 1959.

Pavelić se zarana počeo baviti govorništvom i pisanjem, i to obično u glasilima društava i organizacija kojima je pripadao. O Paveliću se mnogo pisalo, zacijelo će se još pisati, a i on je sam razmjerno puno napisao. U pisanju se najviše bavio političkim temama, ali nisu mu bile strane ni povijesne raščlambe, pravne rasprave, raspre, romani i sjećanja. Neke su mu knjige prevedene na njemački, španjolski i talijanski jezik.

Dočitavanje, iz razumljivih razloga dosad širem krugu nepristupačne njegove pisane riječi, bez dvojbe će pokazati da je, uz izrazite politološke crte, ponegdje iz njega znala progovoriti izrazita literarna nadarenost. To se posebno očituje u njegovim "Doživljajima", u kojima svoja sjećanja pretače u pripovijetke.

Zasebice su mu objavljena sljedeća djela:

- *Parlamentarni govori i izjave*, Zagreb 1928.
- *Aus dem Kampf um den Selbstandigen Staat Kroatien (dokumentarna studija)*, Beč 1931.
- *La restauration economique des pays danubiens. Le desarmement, Belgrade et la Croatie (knjižica)*. Beč 1932.
- *Liepa plavka (roman)*, Buenos Aires 1935.
- *Errori e Orrori (poslije knjiga na hrvatskom "Strahote zabluda" – na talijanskom; pod pseudonimom A.S. Mrzlodolski; knjigu su odmah nakon izlaska bile zaplijenile talijanske vlasti)*, Siena 1938.
- *Die kroatische Frage (knjižica)*, Berlin 1941.
- *Strahote zabluda. Komunizam i boljševizam u Rusiji i u svijetu*, Zagreb 1941.
- *Errori e Orrori (knjiga "Strahote zabluda" na talijanskom)*, Zagreb 1941.
- *Dr. Ante Pavelić riešio hrvatsko pitanje (priredio Ivo Bogdan)*, Zagreb 1942.
- *Putem Hrvatskog Državnog Prava. Poglavnikovi govori, izjave i članci prije odlaska u tuđinu (knjižica; prikupio Mijo Bzik)*, Zagreb 1942. –
- *Istina o tobožnjem prekrštavanju pravoslavnih (knjižica)*, Buenos Aires 1953. .
- *Liepa plavka (roman; 2. izd.)*, Buenos Aires 1954.
- *Errores y Horrores (španjolski prijevod "Strahote zabluda")*, Buenos Aires 1955.
- *La visite de Tito a Paris: un grand blame (knjižica na francuskom; koautor s Georgesom Desbonsom, potpisanim s A.B.)*, Buenos Aires 1956.
- *Doživljaji L (uspomene kroz pripovijetke)*, Madrid 1968.
- *Lijepa plavojka (roman; posebno izdanje)*, Chicago 1968.
- *Liepa plavka (roman; 3. izd.)*, Madrid 1969.
- *Imina o tooMnjBn1 prekrštavanju pravoslavnih (2. izd.)*, Buenos Aires 1971.
- *Strahote zabluda (4. izd.)*, Madrid 1974.
- *Putem Hrvatskog Državnog Prava. Članci, govori, izjave 1918.- 1929.; istoimena knjižica iz 1942. samo je poslužila kao početna podloga ovome opširnijem djelu)*, Madrid 1977.
- *Hrvatska Pravoslavna Crkva (sabрани dokumenti)*, Madrid 1984.